מחש

כך תעשו מסלול מבלי לצאת מהבית | פרויקט מיוחד ל'בין הזמנים
קורונה': שלושת מומחי השטח יצאו לשרטט לכם נופש לפי ההגבלות

צאו לדרך. הרב יהודה לנדי, הרב חיים כץ וד' בנצי נובאק

איך מטיילים תחת מגבלות הקורונה? | **פרויקט בין הזמנים תש"פ:** שלושה מומחי שטח מנוסים מתכנסים לפאנל מרתק ורווי טיפים מרתקים מהשטח | **הרב חיים כץ** מלמד כיצד נוכל להפוך את הבית שלנו למרחב פתוח ומעשיר | ההיסטוריון **הרב יהודה לנדי** משרטט את תוואי הטיולים שנמצאים ממש כאן ליד הבית | מורה הדרך **ר' בנצי נובק** בוזק את רוח החוויה שתישאר איתנו הרבה אחרי שנחזור לבידוד | **פשוט ליהנות מהדרך**

יונתן בירנבוים

צילומים:
אלחנן קוטלר
ובאדיבות
מרכז גישה

חמש דקות אחרי כוס הקפה הראשונה של מוצאי תשעה באב, יוצאת השאלה המסורתית לאוויר. השאלה שכל הורה חושש ממנה: "אז מה עושים בחופש?" נראה שאין משפט שיותר מפחיד לב של כל אבא או אמא. בדרך כלל נלווים אל המשפט הזה גם מבטים מאשימים: אז מה עושים היום?

ואז הגיע בין הזמנים תש"פ – והחשש המסורתי הפך למשחק מטקות חביב ליד האימה, הו האימה, שנלווית אל סוגיית הנופש בשנת הקורונה ההיסטורית הזו.

אם זה היה תלוי בנו, כנראה שהיינו מציעים להחליף את השם, מ'בין הזמנים' ל'בין הגלים'. ולא, זה לא קשור לגלים השבורים של חוף שרתון, אלא לעיתוי הלא מאוד מוצלח של בין-הזמנים הנוכחי, בין זמן 'גל ראשון' לזמן 'גל שני'. איך אפשר לצאת בכלל, כשלא ברור אם מה שיתפוס אותנו בנופש הוא עיצומו של 'הגל השני', או שמא שאריותיו של 'הגל הראשון'.

כך שאם בכל שנה, שלושת השבועות שמתשעה באב עד ראש חודש אלול היו ימי מנוחה ונופש, הטענת מצברים והחלפת כוחות – מי בצפון ומי בדרום, מי בפסגת הרי צפת ומי על חוף ימה של טבריה – השבועות הללו השנה מאופיינים יותר בישיבה דרוכה איש תחת סלונו ואיש במטבחו. 'תקועים' בבית עם ילדים בגילים שונים שמחפשים תעסוקה מעניינת כיאה לימי החופש.

לא מסלולי טיפוס מיוזעים, לא אטרקציות עמוסות לעייפה ולסחרחורות. הכל תקוע.

בימים בהם משפחות מעדיפות, מכורח המציאות, להתכנס בתוך עצמן ולא להסתכן בנסיעות, טיולים ופעילויות הומי

אדם שעלולות לחשוף אותנו לדבר ההר
שקיבלנו על עצמנו שלא להזכיר את שם
לאורך כל הכתבה שלפניכם (הסתפק
בפעם אחת, בתחילת הכתבה. לא כול
כותרות) – שאלת ה"אמא, מה עושים?
היא המחליפה הנאמנה של "אבא, מר
מגיעים?"

בשונה מכל בין-הזמנים, בו מן הסת
היינו 'חורשים את הצפון' ומביאים לכ
הקוראים, תמונת מצב מעניינת ומרתק
בחרנו הפעם – ולא מכורח המציאות
בשלושה אנשי שטח ותיקים ומקצועיים
איש איש בתחומו והתמחותו, שישתפ
ימליצו, יעניקו טיפים, ויגרמו לכם לרצו
להישאר בבית או לפחות בקרבתו.

מסתבר שהבית יכול להיות רעי
לא כל כך רע. אם רק יודעים לגלות א
האטרקציות שטמונות בו או בסביבת
הקרובה.

ניסינו יחד, שלב אחר שלב, לבנות א
המודל המהנה והחווייתי עד כמה שני
בתקופה זו. בדומה לכל בין-הזמנים, ג
הפעם הבאנו לכם, הקוראים, תמונ
מעניינת ומרתקת. אבל הפעם לא באנו לב
אלא יצאנו לשטח, כלומר, פגשנו את אנש
השטח שייתנו לנו את כל הטיפים לקרא
בין הזמנים עם מסכה.

●

שלושה אבות טיולים הם: 'המטפל'
'החופר', ו'המלווה'. שלושתם לקחו א
מקלם ותרמילם, יצאו לאיזו חורש
ירושלמית קרובה לבית, ושרטטו עבורכם
קוראי 'משפחה', את המסלול הכי ריא
לשנה משונה כזו.

כשמדברים על 'אנשי שטח', הראשון
שעולה לראש הוא **הרב חיים כץ**. האי
שהפך את ה'שטח' לכלי טיפולי וחינוכ
שיכול להציל נערים מתמודדים ולא
רק. כבר לפני כ-13 שנה הוא זיהה א
הפוטנציאל הטמון בשטח – במרחבים. הו
הקים את 'מרכז גישה – מובילים לשינוי'
והחל להדריך מאמני שטח עבור קבוצות

השטח מגלה את היכולות. הרב כץ (במרכז) עם קבוצת צעירים בהרי הקארפטים

"תעצרו רגע להתבונן על מה שאתם רואים". צילום אילוסטרציה

טיול שמרחיב תודעה. לנדי, נובאק וכץ

שונות מתוך האוכלוסייה, בדגש על הציבור החרדי.

לפי מה שהוא מספר, נערים ונערות, הורים וילדים, לומדים על עצמם ועל הסובב אותם מתוך השטח. "הפעילויות שאנחנו עושים מעניקים למשתתפים מיומנויות חברתיות, התנתקות מהשגרה ויצירת שיח פורה", מגדיר כץ את היכולות הטמונות במרחב הפתוח.

לשיטתו, השטח הינו פלטפורמה לפעילות אתגרית מלמדת, מאתגרת ומחנכת. עם זאת, כץ מאמין כי אין צורך לנדוד למרחקים על מנת למצוא את התרופה החבויה בשטח. גם בסביבת הבית או אפילו בתוכו פנימה, טמון אוצר גדול שאותו אנו נוטים לפספס או לחפש אי שם מתחת לגשר, אם להשתמש באגדה המפורסמת מקראקוב. "פשוט לוקחים את החוויה שיש במרחב ומביאים אותה הביתה".

אם התרגלנו לצאת עם חברים מהוועד, לשחק למטה עם השכנים או לצאת לפעילות עם החברות מהסמינר - כץ מנצל את ההפעלות דווקא לחיזוק הקשר המשפחתי: האמון בין אב לבנו, התקשורת בין אם לבתה, והקשרים בין האחים.

אין צורך להביא כלי עבודה מבחוץ או לקנות דברים מיוחדים לשם כך. את מה שנזדקק לו עבור הפעילות המשותפת יכול כל אחד למצוא בביתו. החל מדבק סלוטייפ, דפים, כלים חד-פעמיים, וכלה בספוג לכלים או סמרטוט.

אם הרב כץ מתעסק בעיקר במה שקורה מעל פני השטח, **הרב יהודה לנדי** יודע גם לחפור מתחתיו. לנדי, מלבד היותו תלמיד חכם מוכר הוא גם מומחה בעל שם בהיסטוריה ובארכיאולוגיה יהודית על-פי מקורות חז"ל. מזה כ-20 שנה שהוא עוסק בהדרכת תיירים מחו"ל. הוא חוזר במסעותיו אל הוד הקדומים המפואר של ההוויה היהודית בימים ההם, ימי בית ראשון ושני, פוגש את דמויות ההוד מפסוקי התנ"ך, ודורך על האדמה בה נלחמו הם בפלישתים או בתקופה מאוחרת יותר - ברומאים.

> הרב לנדי: כאשר ילד הולך במקום שהלכו בעבר מלכי יהודה עליהם הוא למד בתלמוד תורה, הוא מתחבר לשורשים המפוארים של עמנו. אם ההורים ישכילו לקחת איתם למקום כזה ספר תנ"ך ולמצוא יחד את הפסוקים המדברים על אותו מקום, אין ספק שזו חוויה ברמה אחרת לגמרי.

לנדי - המתגורר בקריית יערים - מעדיף לטייל בגזרת בית שמש בואכה קריית גת. האזור עמוס בהיסטוריה תנ"כית, החל מדוד המלך, שלמה בנו ושאר מלכי יהודה, ועד לתקופת החשמונאים בבית שני. ומדובר בסך הכל בפחות משעת נסיעה מבני ברק או ירושלים.

ויש לנו גם את **ר' בנצי נובק**, מורה דרך, המלווה טיולים במשך כ-25 שנה ומשמש כמדריך למעלה מעשר שנים. נובק, המתגורר בבית שמש, אוהב לטייל בכל הארץ והוא מכיר בה כמעט כל אבן, אבל ההעדפות שלו משתנות עם עונות השנה. בנגב ובמדבר יהודה הוא מעדיף לטייל בחורף, בצפון הירוק בקיץ, ובירושלים כל השנה. נובק משתדל לקשור את המקומות בהם הוא מטייל לסיפורי התנ"ך. "אפשר ללמוד הרבה מהשטח. אני תמיד שואל את המטיילים על מקומות אליהם אנחנו מגיעים היכן הם מוזכרים בתורה. זה יוצר גירוי וסקרנות בעיקר אצל ילדים".

הושבנו את שלושתם לפאנל מקצועי,

מרתק, ולא פחות מכך – מפתיע. נדהמנו לגלות את הדברים הטובים שנמצאים ממש בקרבת מקום לכל אחד, ולהיווכח כי האושר או הנופש לא טמונים בהכרח במסע טרקטורונים אתגרי או ברכבת הרים אימתנית. הנופש האמיתי, לגוף ולנפש, טמון דווקא פה קרוב, ממש לידנו, בסביבת הבית ואפילו בתוכו.

מסלול ראשון:
לגלות את הבית

בית הנייר

החוויה שמאפשרת
למשפחה שלמה לטייל
מבלי לצאת מפתח הבית

בימים אלו מעטים הם היוצאים מהבית אם בכלל. משפחות שהיו מצפות מדי שנה לימי החופש, לנסוע למרחקים וליהנות משלל אטרקציות, מוצאות את עצמן לפתע בתוך הבית. האם יש פתרון אמיתי למצוקת חוסר המעש הזו?

כץ: "בוודאי שיש פתרון, לא רק כזה שיעביר את הזמן ויעניק תוצאה של מנצח ומפסיד בתחרות, אלא כזה שימלא את הזמן ויותיר את כל המשתתפים עם תחושה של ניצחון. לשם המחשה אספר על מה שעשיתי לאחרונה עם ילדיי: לקחתי מספר צעצועים קטנים מהבית ופיזרתי אותם ביער הסמוך. לאחר מכן נתתי להם משימה לצאת אל היער ולשים לב לפריטים השונים בנוף המיוער. סופו של אתגר, הם כל כך נהנו שהצליחו למצוא את הפריטים ולגלות דברים שאינם שייכים ליער.

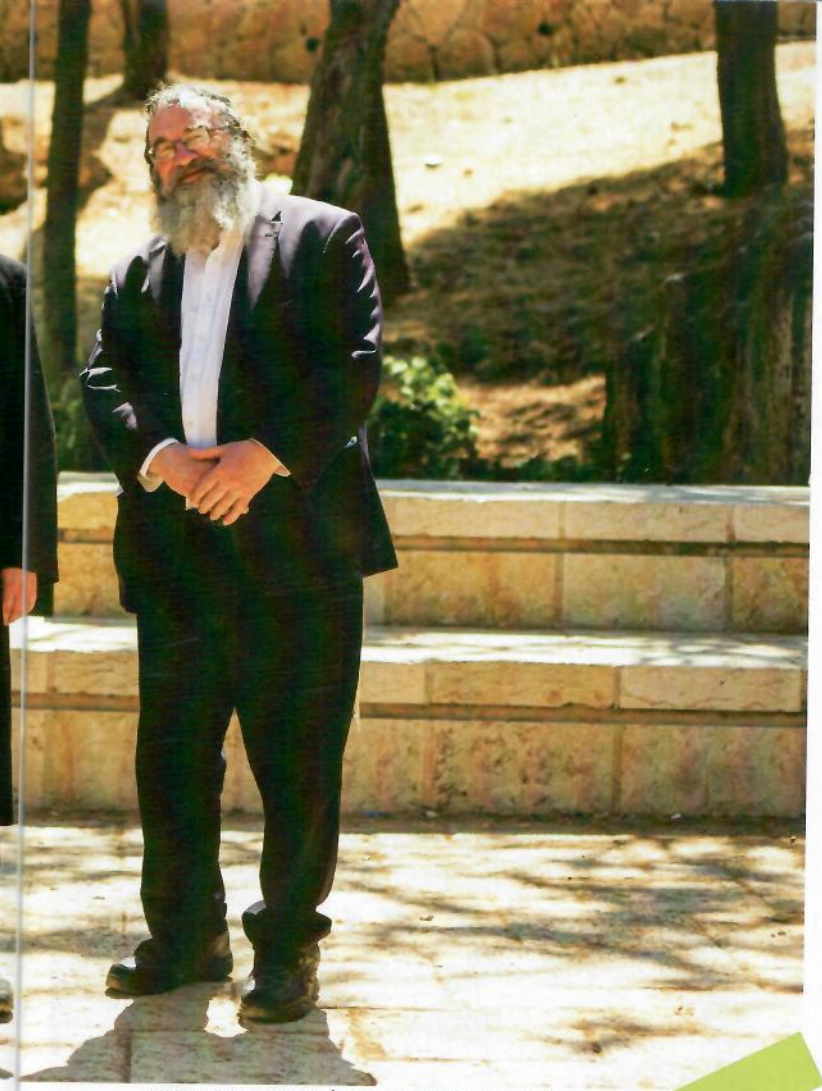
"באותה מידה, ניתן להניח בתוך הבית חפצים שאינם שייכים לבית ולבקש מהילדים לחפש ולאסוף אותם. משימה כזו מפתחת את הראייה המרחבית וההתמקדות בפרטים הקטנים שבדרך כלל נעלמים מאיתנו, כי אנחנו ממהרים או ממוקדי מטרה ולא שמים לב לכל היופי שסביבנו".

נובק: "זה אכן מדהים כל פעם מחדש. למרות שאני מטייל הרבה ואף חוזר לאותם מקומות שוב ושוב, אינה דומה הפעם הזו לפעם הקודמת. תמיד אני מגלה עוד משהו שלא שמתי לב אליו בפעם שעברה. זה יכול להיות עץ, פרח, או אפילו נוף שלא הבחנתי בו".

כץ: "לכל הפעילויות שאני ממליץ להורים לעשות עם ילדיהם יש ערך מוסף. מלבד ההנאה הרגעית והחוויה מעצם המשחק או האתגר, הפעילות בונה את הילדים ומחזקת את הקשר המשפחתי. אחת מהן, שהיא בהחלט בין האהובות עלי, היא בניית עיר מדפי-חשבון. לשם כך נזדקק לדפים

מחוץ לבית המדרש הרבה יותר קל לגעת בנפש. הרב כץ ותלמידי ישיבת 'ק-ה אכסוף'

"מושגים כמו 'אתגר' או 'חוויה' מקבלים את הפרספקטיבה הראויה". הרבנים לנדי כץ ונובאק בראיון

ממחברת חשבון שאותם נדביק לכדי דף אחד ענק. באמצעות מספריים ומעט יצירתיות, נתחיל בבניית בתים וסלילת כבישים עד שנקבל ויז'ואל של עיר או שכונה.

"עכשיו ניכנס לתוך 'הבית'. לכל ילד יש את החדר שלו, אותו הוא צובע ומרהט כרצונו. משחק כזה מלמד את בני המשפחה על יצירה משותפת, לצד מימוש הרצונות האישיים של כל אחד. זהו מסר שנטמע היטב במהלך המשחק והוא נשאר הרבה לאחר שה'עיר' מתפרקת".

לנדי: "למרות שאני יותר איש של ארכיאולוגיה, מה שלבטח אין בכל בית, הנושא הזה של העצמה ובנייה אצל הילדים נמצא בכל מקום, גם באתרים היסטוריים. כאשר ילד הולך במקום שהלכו בעבר מלכי יהודה עליהם הוא למד בתלמוד תורה, הוא מתחבר לשורשים המפוארים של עמנו. אם ההורים ישכילו לקחת איתם למקום כזה ספר תנ"ך ולמצוא יחד את הפסוקים המדברים על אותו מקום, אין ספק שזו חוויה ברמה אחרת לגמרי".

כץ: "אתן דוגמה נוספת. יש משחק שאני קורא לו 'כפר עיר אוטוסטרדה'. לכל אחד מהם יש תקן של מהירות מותרת. בכפר, הנסיעה איטית יותר מעיר, ובעיר הנסיעה איטית יותר מאשר באוטוסטרדה. בבית אין אמנם מכוניות נוסעות, אבל יש רגליים. אחד ההורים משמש כשוטר התנועה שמחליט על המהירות המותרת. במידה ו'השוטר' מכריז 'כפר', הילדים יצעדו עקב לצד אגודל. בהכרזת 'עיר' הילדים יגבירו קצב להליכה מהירה, וב'אוטוסטרדה' הם כבר יעברו להליכה מהירה.

"בשלב שני, ילד אחד משמש כנהג שתפקידו להוביל ילד אחר המשמש כאוטו, כאשר 'הנהג' צריך להוביל את 'האוטו' בעצימת עיניים. לנסוע בלי אורות, אם תרצו. בשלב שלישי, ההורה 'השוטר' מכוון את התנועה ימינה או שמאלה, כאשר שני הילדים בעיניים עצומות".

זהו משחק שמלמד את הילדים לסמוך אחד על השני? – ניסיתי את כוחי בהבנת העומק הפדגוגי המסתתר בין הכפר לעיר.

"אכן", מאשר כץ ומוסיף: "יש פה גם ממד של בניית תקשורת טובה בין הילדים, וגם משמעת של הילדים כלפי ההורים המכוונים להם את הדרך".

באמתחתו של כץ אינספור דוגמאות להפעלות מסוגים שונים שמטרת כולן היא להטמיע מסרים, לחנך לערכים וליצור תקשורת והבנה. לתרגיל הבא שלו שנקרא 'מצנח קן', נזדקק ל-20 קשי שתייה, שקית, סלוטייפ וביצה לא מבושלת.

סנו

99.9% מחטא ומשמיד חיידקים

מטליות לחות לחיטוי ולניקוי יסודי

- ✓ מנקה ומבריק בקלות וביעילות
- ✓ בטוח לשימוש על משטחים הבאים במגע עם מזון
- ✓ נבדק ונמצא יעיל כנגד אי-קולי, ליסטריה, סלמונלה ועוד

משמיד 99.9% מהחיידקים

סנו
מחטא ומשמיד חיידקים 99.9%
לשמירה על ההיגיינה בבית
✓ לחיטוי משטחים
✓ בטוח לשימוש על משטחים הבאים במגע עם מזון
משמיד 99.9% מהחיידקים
ANTIBACTERIAL
חיטוי משטחים
• משמיד 99.9% מהחיידקים
• בטוח לשימוש על משטחים הבאים במגע עם מזון
יעיל נגד נורו-וירוס

כץ: "בעזרת הקשים בונים 'קן' שעוטף את הביצה היטב, ועם השקית יוצרים 'מצנח' שמחובר ל'קן'. עכשיו עוברים לשלב הבא".

"מלמדים את הילדים לעשות שילוח הקן?" – שואל **לנדי**, כמי שבעיניו רואה בכל דבר את ההקשר התנ"כי.

כץ נהנה מהכיוון: "כמעט. השלב הבא הוא זריקת הביצה מגובה הבית אל החצר למטה מבלי שהביצה תישבר".

לנדי לא מוותר: "נו, ידעתי שזה שילוח הקן".

כץ ממשיך את הקו של לנדי: "רק צריך להיזהר שה'קן' לא ייפול בחצר של השכנים, שלא תהיה מצווה הבאה בעבירה...

"במשחק הזה", הוא מבהיר, "יש אלמנט של זהירות, ניהול סיכונים, תכנון, עבודת צוות, וכמובן ניצול נכון של משאבים, מכיוון שהקצבנו למשימה רק 20 קשים ואיתם בלבד נבנה מעטפת הגנה לביצה".

מה שיפה במשחקים הביתיים הללו, שאפשר לשחק אותם בהתאם למספר הילדים, גודל הבית, סגנון ואופי בני הבית. לכן חשוב להדגיש כי ההורים לא צריכים ליטול לעצמם בזמן ההפעלות את האחריות והסמכות. אדרבה, לשתף את הילדים ולהתייעץ איתם, לתת להם חשיבות, למצות את היצירתיות שטמונה בהם, ודבר נוסף מאוד חשוב – ללמד את הילדים להתגמש ולפעול במצבים משתנים.

מסלול שני:
קל"ב (קרוב לבית)
מתבשלים בשטח

השטח הקרוב אל ביתכם, יכול להפוך לביתת ההעשרה ולספת טיפול

"החיים דינמיים", מכניס **ר' בנצי נובק** נושא שהוא אקטואלי מתמיד, "במיוחד בעידן המודרני, כאשר מה שהיה רלוונטי לפני שנה ושנתיים, הופך לפתע ללא שימושי ולא מתאים". ואם כבר מדברים על שינויים ודינמיקה, אין כמו המצב

הנוכחי כדי ללמדנו דבר או שניים על שינוי והסתגלות.

כץ: "התקשר אלי לא מזמן מנהל של מוסד לנוער מתמודד, וביקש שאעזור לנערים להתרגל לשינויים שהתקופה כפתה עליהם, כמו על כולם. ביקשתי ממנו שיביא את הנערים ליער ירושלים, ושם הוריתי להם להוריד נעליים וגרביים ולהתחיל לצעוד. כמובן שעשיתי זאת בהדרגתיות, אבל בסופו של דבר הנערים הלכו חצי שעה בתוך יער – יחפים. הם היו מלאי סיפוק כשגילו שהצליחו לעמוד במשימה ולהתרגל למצב מוזר של הליכה על אבנים ועלים דוקרים".

לנדי מאשר: "אם יש דברים טובים במשבר הזה, אין ספק שהסתגלות לשינויים כמו גם יצירתיות במצבים משתנים – היא אחת מהם. כמי שמתעסק בתיירות וארכיאולוגיה, קשה לי מאוד לקום בבוקר ולא לצאת מהבית אל האתרים והמקומות הנפלאים שמחכים לי שם בחוץ, אבל כפי שהזכירו כאן זה הזמן ללמוד על שינויים והסתגלות".

נובק: "בעצם כל מקום שהוא לא הבית, או סביבת הבית של הבנאדם, יכול ללמד אותו על הסתגלות למצבים משתנים. מסלול הליכה בתוך מים, שונה מטיפוס על הר, למשל".

לנדי: "גם כשמגיעים לאתרים היסטוריים ורואים איך אבותינו חיו בשונה לגמרי ממה שאנחנו מורגלים אליו, זה יכול ללמד כל אחד להתאים את עצמו לסביבה שלו. אפילו הליכה ברובע היהודי בירושלים על גבי אבנים חלקות ומחודדות שונה מהליכה על גבי מדרכה מחוספסת".

כץ: "אם אנחנו כבר בעניין של שינויים, יש משהו נוסף שהוא לא רק שינוי פיזי או גיאוגרפי, אלא גם שינוי תודעתי. קוראים לזה: 'בישולי שטח'. לא עוד פיקניק סנדוויצ'ים על הדשא, או מגשי פיצה בטיילת, אלא בישול ממש כמו בבית על הגז, רק בשטח על גבי עצי הסקה. מדהים לגלות כמה מעשה פשוט כמו בישול, יכול להיות חווייתי כשהוא מאתגר ונעשה עם המשפחה".

במה זה שונה מ'על האש' המוכר?

כץ: "שאלה מצוינת ומתבקשת. 'על האש' מבוסס על חוסר סבלנות ואי אחידות. כל רגע מישהו אחר מגיע לבדוק אם הבשר כבר מוכן, זה אומר לנפנף עוד וההוא אומר להוסיף גחלים. בסופו של נפנוף נשארים עם תוצאה צלויה ומבושלת למחצה לשליש ולרביע. בישול משותף לעומת זאת, מבוסס על סבלנות ושיתוף פעולה, כאשר הקדרה מתבשלת שעתיים ואף יותר על עצי ההסקה, כשבעצה אחת עם כל המשפחה מוסיפים עצים למדורה או בוחשים בקדרה".

ככלל, כץ ממליץ להורים לבצע עם ילדים פעילויות מאתגרות לצד פעילויות פשוטות. "מדהים לראות בסוף פעילות פשוטה ויומיומית עד כמה ניתן ליהנות ממנה, ויותר מכך, עד כמה לא שיערנו שהיא יכולה להיות מהנה כל כך ואף מעצימה".

לנדי: "אנשים יכולים לעשות מסלול הליכה כשהמטרה היא לסיים אותו כמה שיותר מהר, וזה חבל מאוד. הם מפספסים את הקולות של הציפורים, רחש המים, ריח הפרחים, ושאר הפרטים שמרכיבים את הנוף המדהים שלצידם".

כץ: "חובה מוסרית וערכית ללמד את הילדים להביט סביבם. לא רק ביער או בטיול, אפילו ברחוב למטה. הם פתאום ישימו לב לפרחים היפים, לעצים, לפרפרים, ואפילו לחרקים".

נובק: "אפשר אפילו לקחת לסיבוב כזה ליד הבית, כרך של אנציקלופדיה על חרקים או פרחים וללמוד איך קוראים לפרח הסגול, או לאיזו משפחה משתייך החרק המזדחל לנו מתחת לרגליים. כך מגלים עולם קסום ומרתק".

כץ: "בהחלט. וזה מה שאני עושה ומלמד. זה מפתח מיומנויות אצל הילדים, מעשיר את הידע שלהם ומעניק להם סיפוק וביטחון".

נובק: "אני נזכר עכשיו בטיול של ילדי תלמוד תורה. תוך כדי הנסיעה באוטובוס פונה אלי הרב'ה ואומר לי שהילדים מעדיפים שקט וביקש שלא אספר להם על המקומות שאנחנו חולפים על פניהם. עניתי לו שמבחינתי אין בעיה, אבל חבל שהוא יפספס את הטלפונים מההורים שיצלצלו אליו אחרי הטיול ויודו לו על הידע הרב שהעשיר את ילדיהם. ולא פעם ולא פעמיים קיבלתי כאלו טלפונים אחרי טיול".

אין ספק שהמבט על הרחוב או הגינה שליד הבית יהיה מעתה שונה ומרתק. לפתע מושגים כמו 'אתגר' או 'חוויה' קיבלו את הפרספקטיבה הראויה והאמיתית. לא המקום יוצר את ההנאה כמו שההנאה הופכת את המקום למה שהוא. פתאום כל מסלול בעמק צפוני או במדבר דרומי הופך לצעד משמעותי בחיים, וכל טיפוס הרים מקבל נופך של כיבוש פסגת היכולות והכוחות הטמונים בנו.

> הרב כץ: לקחתי מספר צעצועים קטנים מהבית ופיזרתי אותם ביער הסמוך. לאחר מכן נתתי להם משימה לצאת אל היער ולשים לב לפריטים השונים בנוף המיוער. סופו של אתגר, הם כל כך נהנו שהצליחו למצוא את הפריטים ולגלות דברים שאינם שייכים ליער.

שימו לב אל הילדים. צילום אילוסטרציה

מסלול שלישי:
מתרחקים, אבל בטוח
זחילת פנסים

אחרי שסיימתם ללמוד, חייבים קצת לצאת, כמה צעדים ואתם בעולם אחר ומרתק

משפחות שבכל זאת מעדיפות לצאת קצת מסאון העיר, לחוות אוירה רגועה יותר, ליהנות מנוף שונה, ועדיין, להעניק לכל הילדים, הקטנים כמו הגדולים, את החוויה של הטיול. על מה הייתם ממליצים להם?

"ישנם אתרים היסטוריים מרתקים עד כדי שאפשר לעצום עיניים ולחוש את אותם ימים", מתרפק **הרב לנדי** בערגה כמו נזכר בתקופה ההיא. "למשל, תל-לכיש – העיר השנייה בגודלה ובעוצמתה בממלכת יהודה בתקופת בית ראשון. נוסעים על

כביש 38, עוברים את בית שמש, חולפים על פני בית-גוברין, ומגיעים למושב לכיש".

אתר תל-לכיש, כמו יתר האתרים עליהם הוא ממליץ, הם בעלי כניסה חופשית. "מהבחינה הזאת זו אכן מעלה", הוא מדגיש, "רק צריך לקחת בחשבון שמקום חינמי לא משקיע בצרכים הבסיסיים של מטיילים, כמו מי שתייה, מקומות ישיבה מוצלים ואפילו שירותים. כך שמשפחה צריכה לדעת להתארגן מראש עם הדברים האלה. ניתן לעשות עצירת ביניים בתחנת דלק סמוכה, להצטייד ולהגיע לאתר בראש שקט".

נובק: "בהחלט טיול מומלץ לכל משפחה. בשנים האחרונות עבר האתר מהפכה של ממש בהנגשה ובשילוטי הכוונה. בניגוד לעבר, האתר מותאם למטיילים עצמאיים גם ללא מדריך, יש בו שלטי הסבר הממחישים את קורות ימי העיתים של אבותינו, כגון צדקיהו בסוף תקופת בית ראשון ושרידי ארמון מלכי יהודה, ולאחרונה אף הוסיפו

הרב נובק: "אפשר אפילו לקחת לסיבוב כזה ליד הבית, כרך של אנציקלופדיה על חרקים או פרחים וללמוד איך קוראים לפרח הסגול, או לאיזו משפחה משתייך החרק המזדחל לנו מתחת לרגליים. כך מגלים עולם קסום ומרתק".

מים זורמים בכל אזור בית שמש – לטרון – מודיעין. נובק וכץ תרמו גם הם לנושא.

נובק: "אם תמצאו אחד כזה תבדקו שלא מדובר במי ביוב ממוחזרים".

כץ: "עוד משהו שאפשר ללמד את הילדים עליו. כיצד עוברים מי הביוב מהבתים לצינורות שתחת הרחוב, לאן הם זורמים, ומה התועלת במחזור שלהם".

לא רחוק משם, ולמעשה ממש באותו אזור, ממוקמת תצפית מרהיבה לעבר עמק-האלה מצד אחד ואזור השפלה מן הצד השני. גם שם ניתן ליהנות משילוטי הסבר המספקים תיאורים היסטוריים כמו למשל מקום התגוששות דוד וגוליית ומערות בר כוכבא מתקופה מאוחרת יותר, בהן הסתתרו חיילי בר כוכבא מפני הרומאים. "אפשר לומר שזה המקום האטרקטיבי לילדים", מחייך **לנדי** בהנאה של מי שחרש את הארץ לאורכה ולרוחבה עד שמצא סוף סוף ד' אמות להתמקם בהן.

בישולי השטח".

נובק: "גם אלו שאין להם את כל הציוד הנדרש לבישול בשטח, יוכלו לעשות את הפיקניק היותר מוכר אלא שבמקום סנדוויצ'ים יכינו פיתות בשטח. כל מה שצריך לזה הוא משטח מתכת או נירוסטה, עצים למדורה ובצק".

לנדי: "משם ממשיכים בטיפוס קל לאתר ארכיאולוגי בשם תל-עקד. בניגוד לאתרים הקודמים בהם ילדים קטנים לא ממש יגלו עניין, כאן הם ימצאו את מקומם. אין במקומות הללו איזו פעילות מיוחדת או אפילו מתקני שעשועים, אבל משפחות מגיעות לכאן מצוידות בכדור ובמשחקי חברה מגוונים ונהנים בחיק הטבע, מהאוויר הצח, ומהאווירה השונה לחלוטין מאווירת העיר הלחוצה והדחוסה".

נובק: "בכל מקום ניתן בעזרת מספר פריטים ליצור עניין ואטרקציה. כמו למשל לקשור ערסל בין שני עצים, להקים אוהל

לכל אחד במרחב הטיול, יש תפקיד משלו. הרב כץ בפעילותו

תצוגת כיסאות לכל מלך ממלכי יהודה שמלך באזור, כשלמה, חזקיהו ורחבעם".

כץ: "נשמע שתל-לכיש הוא אתר המתאים יותר לבוגרים המכירים את פסוקי התנ"ך ורוצים למשש בעיניהם את המקומות המתוארים".

לנדי: "מסכים. אבל לא רחוק משם נמצא הפארק הלאומי בית-גוברין, בו ניתן לחזות במערות ששימשו את תושבי המקום בזמן בית שני להקמת בתי-בד, גתות, ו"עסקים" נוספים שרובם אינם מוכרים לדורות האחרונים. בתחילה היו אלו תושבים שאינם יהודיים, אך לאחר שהחשמונאים כבשו את האזור הם אילצו אותם לקבל עליהם את הדת היהודית. אגב, בשונה מתל-לכיש, בפארק בית-גוברין כבר ניתן ליהנות ממי שתייה וממקומות מוצלים".

כשביקשנו מידע על מעיינות או נחלים לשכשוך רגליים, טען לנדי כי אין בנמצא

לנדי: "באזור הנקרא חירבת-מדרס הסמוך לגבעת ישעיהו, ישנה מערכת של מערות אליהן מגיעים – לא פחות ולא יותר – בזחילה של חמש עד עשר דקות. השלטים הפזורים בשטח מרחיבים בהסברים על המערות והתרחשות המאורעות. חשוב מאוד להגיע למקום רק בשעות היום, לשמור על הילדים שלא יברחו או יעשו מעשי שובבות, וכמובן להצטייד בפנסים".

כץ: "עדיף פנסי-ראש כדי להשאיר ידיים פנויות לזחילה". **לנדי** מהנהן כאומר 'הקדמת אותי בכמה שניות'.

אנחנו מתקדמים – על כנפי הדמיון – אל עבר צומת לטרון על כביש 3, בו ניתן לפגוש בפיסות היסטוריה מרתקות ומחכימות מתקופת החשמונאים. שם – בצומת לטרון, נמצא פארק קנדה שהינו מקום מרווח מאוד ומתאים לפיקניק משפחתי.

כץ: "הייתי ממליץ לעשות שם את אתגר

או לבנות נדנדה. מדהים לראות איך ילדים נהנים מהעשייה הפשוטה הזאת".

לסיום, **לנדי** ממליץ בחום: "לצאת קצת מהבית, להשתחרר וליהנות מנופים שונים", מדגיש כי "אין צורך לנסוע כל כך רחוק", ומזכיר "לקחת מים ולהתמרח נגד השמש".

נובק חותם עם טיפ משלו: "לעולם לא להיכנס למקום שאין יודעים מה יש בפנים, או איך יוצאים ממנו".

●

"ורק עוד משהו קטן אבל חשוב", חתמו כולם כמו סיכמו ביניהם, "כשאתם עוזבים את השטח – תשאירו אותו בדיוק כמו שהיה כשהגעתם אליו".

כץ: "תופתעו לגלות עד כמה זה מוסיף לחוויה". ■